

STRESZCZENIE POPULARNONAUKOWE

Celem projektu jest całościowe opracowanie problemu negatywności w filozofii G.W.F. Hegla i jej współczesnej interpretacji w teorii materializmu dialektycznego S. Žižka. Negatywność stanowi jedno z kluczowych zagadnień Heglowskiej filozofii, które zostało całkowicie przemilczane i zapomniane w tradycyjnych wykładniach podręcznikowych. Dlatego projekt w punkcie wyjścia odrzuca stereotypowy obraz Hegla jako szczytowego punktu w tradycji metafizycznego racjonalizmu, myśliciela, który wierzył, że czyta umysł Boga z przed stworzenia świata i dedukuje z niego prawa rządzące całym uniwersum. W pracy badawczej zamierzam wykazać, że w pismach Hegla można wyinterpretować zupełnie inny obraz jego myśli, znacznie bliższy współczesnym problemom i perspektywom filozoficznym. Drogą do wydobyć tego „innego”, bardziej aktualnego, Hegla jest analiza roli i funkcji negatywności w jego filozofii, do czego bezpośrednio nawiązuje Žižkowska interpretacja Heglowskiej dialektyki, będąca także bazą dla jego własnego modelu ontologicznego. Z tego względu projekt jest podzielony na 3 zasadnicze części, które umożliwią całościową i wyczerpującą wykładnię problemu negatywności u Hegla (akcentującą aktualność tego zagadnienia):

1. pierwsza część będzie poświęcona idei negatywności w myśli przed-Heglowskiej, a dokładniej tym koncepcjom, na podstawie których Hegel ukształtował swoje myślenie o negatywności (tj. Grecy, mistyka spekulatywna i idealizm niemiecki);
2. drugą część będzie szczegółową analizą miejsca, jakie negatywność zajmują w systemie Hegla, tj. na jego trzech obszarach: ontologii, filozofii podmiotu i filozofii społecznej;
3. trzecia część będzie opracowaniem relacji pomiędzy Heglowską negatywnością a myślą Žižka, co pozwoli na wpisanie tej problematyki w kontekst współczesnych dyskusji filozoficznych.

Zamierzonym rezultatem badań będzie reinterpretacja podstawowych pojęć i kategorii Heglowskiego systemu (takich jak dialektyka, idealizm, duch, wiedza absolutna, podmiotowość, wolność, itd.) przez pryzmat wypracowanej – w oparciu o Hegla i Žižka – teorii negatywności. Cel ten ma pozwolić na prezentację filozofii Hegla jako wciąż aktualnej propozycji teoretycznej, posiadającej krytyczny i emancypacyjny potencjał.

Metodą zastosowaną w projekcie będzie analiza i interpretacją tekstów filozoficznych powiązanych z tematyką negatywności u Hegla i Žižka. W czytaniu tekstów będzie stosowany dialektyczny model czytania, który koncentruje się na wydobywaniu ukrytych sprzeczności i niespójności w analizowanym tekście, po to, aby wynaleźć sposób ich możliwego zapośredniczenia.

Powodem, dla którego podejmuję niniejszą problematykę badawczą jest przede wszystkim luka w stanie badań, którą staram się wypełnić. Do tej pory zarówno na temat relacji dialektyki Hegla i problemu negatywności, jak i o wykładni Hegla w filozofii Žižka nie ukazały się żadne monografie, powstawały jedynie nieliczne artykuły zaledwie sygnalizujące istnienie zagadnienia. W polskiej humanistyce nie podejmowano jednak dotąd systematycznych i rozbudowanych badań nad myślą Hegla w kontekście jego negatywnej ontologii. Zatem, proponowany projekt pozwoli otworzyć nowy obszar badań filozoficznych oraz interdyscyplinarnych, w efekcie stwarzając przestrzeń dla rekontekstualizacji pojęcia spekulacji i jej związków z negatywnością, w taki sposób, by w oparciu o nie wypracowywać nowe modele ontologii, krytyki społecznej czy typologizacji filozofii współczesnej.